

The study was conducted on dictionaries of six terminological systems.

Many synonyms, homonyms and acronyms are revealed among traditional and nontraditional abbreviations and shortenings of the investigated terminological systems.

All revealed lexical units of the terminological systems can be subdivided as follows: 1) initial abbreviations created from a) one word terms, b) multicomponent terms, c) units of measurement, d) ergonyms; 2) shortenings. All of them are used in normalized and new terminological systems. Besides traditional ways of abbreviation creation, new ones are revealed that is 3) nontraditional, 4) phrasal and 5) combined means of creation, including a) combining traditional abbreviations and shortenings or b) nontraditional and phrasal ones. The findings prove that the process of abbreviations and shortenings creation continues.

The analysis of different types of abbreviations and shortenings should be continued in order to contribute to a large amount of material needed for solid conclusions about the specified attributes of these lexical units.

Key words: *initial abbreviations, shortenings, nontraditional, phrasal, combined abbreviations.*

УДК 811.111: 659

Янісів М. П.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»
E-mail: m.yanisiv@gmail.com
Ішук М. М.,
старший викладач кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»
E-mail: Gladiolusy@i.ua

АРГУМЕНТАЦІЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ДИСКУСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Стаття присвячена проблемі аргументації та стилістичним засобам її реалізації в художній літературі. Встановлено, що одиницями аргументації, які здійснюють раціональний вплив на переконання адресата під час дискусії? є причинова аргументація, пряма аргументація й непряма аргументація. Запропоновано використання таких стилістичних фігур, як: фігури скорочення, фігури додавання, фігури збільшення, фігури розташування, суть яких полягає у виборі потрібного учасникам дискусії, порядку слів у реченнях.

Ключові слова: *аргументація, мовленнєвий вплив, стилістична фігура, аргументи.*

Ведення дискусії на старшому ступені навчання ВНЗ має відповідати вимогам загальноєвропейського рівня володіння мовою, що передбачає володіння іншомовним міжкультурним спілкуванням шляхом формування та розвитку міжкультурної комунікативної компетенції, зміст якої передбачає мовленнєву, соціокультурну та соціолінгвістичну компетентності.

Суперечності між потребами сучасного суспільства, його соціальним замовленням, яке відображено у програмі з іноземної мови, з одного боку, а з іншого, – рівнем розвитку лінгвістичних, психолого-педагогічних наук, організацією та формуванням дискусійної компетенції на вищому ступені навчання у ВНЗ сприяють поглибленому вивченню цього питання. Дискусія є ефективним засобом впливу на переконання людини.

Актуальність дослідження зумовлена зростаючим інтересом теорії комунікації до пошуку моделей і засобів мовленнєвого впливу на переконання людей під час обговорення складних соціокультурних проблем.

Відсутність цілісної теорії та ефективних засобів впливу на переконання співрозмовників під час дискусії визначають необхідність наших подальших досліджень у цій сфері.

Пізнавально-комунікативна діяльність людини, її поведінка продовжує привертати увагу науковців, які займаються цією проблемою. Детально описані різноманітні моделі і механізми впливу на особистість, за допомогою яких здійснюється її переконання [3;4;5;9;12].

Мета статті – визначити і дослідити форми впливу аргументації на переконання співрозмовників та стилістичні засоби їх реалізації у художній літературі. Об'єктом дослідження є аргументація та її основні форми. Предмет – стилістичні засоби аргументативного впливу на переконання опонентів. Матеріалом статті слугували романи Ф. Рабле «Гаргантюа та Пантагрюель», А. Дюма «Три мушкетери», Сенеки Луція Аннея «Моральні листи до Луцілія»

Під час дискусії все підпорядковано доведенню висунутої тези або її спростуванню. Аристотель вважав, що треба вміти розвивати й аргументувати тезу в обидва протилежні боки

(позитивний і негативний) і шукати істинність і неістинність, корисність і некорисність, доцільність і недоцільність. Такі зумисне дискусійні ситуації в напрямках, як «за», так і «проти» були, як правило, тренувальними [1]. У реальних мовних ситуаціях тези аргументують із погляду істинності або неістинності. Відомо, що кожна промова повинна мати:

- екзордіум – кілька вступних зауважень щодо теми промови;
- експозицію – визначення понять, характеристика обсягу й важливості теми;
- кауза – логічні аргументи, що підтверджують правильність судження, прямі дедуктивні чи індуктивні докази;
- контраріум – спростування думки супротивника, непрямі дедуктивні чи індуктивні докази;
- сіміле – подібні явища в інших сферах, аналогії;
- екземплюм – приклади з історії й повсякденного життя;
- тестимоніум – запам'ятовування найважливішого, а також висловлювання славетних людей чи авторитетних суджень;
- конклюдіо – висновки у формі умозаключень.

На етапі екзордіум – це добір необхідного матеріалу для доказу істинності запропонованої тези, в кауза – його розташування, в експозиції, або елокуції, – добір мовних засобів і способу їх подачі, в тестимоніум – запам'ятовування найважливішого з подальшим його викладенням, в кауза й контраріум – характер мовної поведінки співрозмовників під час доведення чи спростування тези й використання паралінгвістичних прийомів – міміки та жестів.

Проте основним етапом і змістом доведення істинності тези є аргументація як логічна частина диспозиції. Аргументація за широким значенням – це добір переконливих фактів і доказів і, як результат, ефективність ведення дискусії. В основі аргументації лежить складний логічний силізм, що є ланцюжком або комбінацією істинних суджень як елементів доведення тези. Якщо запропонована теза створює базу для наступних міркувань і може бути стислою, глибокозмістовною чи полемічно загостреною, то аргументація – це процес обґрунтування прийнятності певних тверджень, що наводять на підтримку висунутої тези.

У теорії аргументації виокремлюють – причинову аргументацію, пряму аргументацію й непряму аргументацію. Причинова аргументація – це обґрунтування тези шляхом наведення причиново-наслідкового зв'язку між аргументами і тезою. Одним із прикладів причинової аргументації є промова Гаргантюа в романі видатного французького письменника Франсуа Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель», де описано, як треба покарати підбурювачів: «За їхнім прикладом я вимагаю, аби перед відходом ви мені видали, по-перше, коханого вашого Марке, чие нерозумне поношення спричинило війну, по-друге, його товаришів-пекарів, які не загладили його вибрику, і, нарешті, всіх радців, отаманів, капітанів, тата домівників Пикрохола, які йому радили, які йому кадили, які його підбивали пуститися берега і заподіяти ним такого лиха» [10, с. 114].

Пряма аргументація – це вид аргументації, під час якої наводять аргументи, що безпосередньо обґрунтовують тезу. Прикладом прямої аргументації слугує десятивірш метра Гюю Салеля, присвяченого Франсуа Рабле з метою його переконати написати другу частину «Гаргантюа і Пантагрюель»:

*Присмне із корисним поєднати
Уміє лиш кебетливий письменник
Читач воздасть хвали тобі багато
За те, що ніби жартома отак
Ти книгу втяв, натішившись у смак.
А щодо користі, її нічим не скривить:
Для мене ти сучасний Демокрит,
Який сміється з вад людського роду.
Пиши! А як тебе не визнає цей світ,
На небесі дістанеш нагороду [10, с. 128].*

Для розуміння особливостей аргументації належить пам'ятати, що під час дискусії формулювання тези супроводжується пошуком і відбором аргументів, які, своєю чергою, по-перше, допомогли вплинути на переконання співрозмовника, і, по-друге, сприяли обґрунтуванню істинності тези.

Залежно від мети й модусу впливу на співрозмовників розрізняють такі види аргументації: аргументи до логосу; аргументи до етосу; аргументи до пафосу. Аргументи до логосу – твердження, які стосуються предмета промови, тези, яку захищає співрозмовник. Аргументи до етосу й аргументи до пафосу – це твердження, які апелюють не до суті справи, а до учасників дискусії. Ця

група аргументів отримала назву аргументи до людини. Більшість аргументів до пафосу теж належать до групи аргументів до людини, серед яких є аргументи до вигоди, аргументи до пихи, аргументи до жалю, аргументи до сили, аргументи до публіки, аргумент до фізичної сили. Під час застосування останнього навряд чи можна говорити про переконання. Як писав С. Поварнін, «наси́льство в усіх видах дуже часто переконує багатьох і вирішує суперечки, принаймні на деякий час. Розбійник відкрито пропонує дилему «гаманець» або «життя» [9, с. 58]. Аргументи до публіки – це звернення до почуттів аудиторії з метою відвертання від об'єктивного розгляду певної проблеми та схилення їх до рішення в потрібному оратору напрямі. Подібний аргумент широко застосовують під час дискусії, коли співрозмовник безпосередньо звертається до свого опонента чи опонентів, апелюючи не до предмета обговорення, а саме до його чи їхніх почуттів. Аргумент подвійний стандарт – це заміна критерію оцінки в морально-етичних й естетичних питаннях щодо різних людей або ситуацій, тобто займати половинчату позицію там, де потрібний принциповий, безапеляційний однозначний підхід. Аргумент до освіченості – це заміна аргументації голослівним звинуваченням свого опонента в недостатній обізнаності. Аргумент позірна вченість – це надання зарозумілих, не ясних, не чітких форм для прикриття відсутності справжньої думки або аргументів.

Під час аргументації учасники дискусії особливу увагу звертають на основні правила, що висувають до аргументів: по-перше, аргументи мають бути істинними, доведеними, несуперечливими й безсумнівними, по-друге, аргументи мають бути достатньою підставою для доведення тези, і, по-третє, аргументи мають повною мірою відповідати двом формам мовленнєвого впливу: прямій формі мовленнєвого впливу і непрямій формі мовленнєвого впливу. Якщо пряму форму мовленнєвого впливу використовують учасники дискусії лише тоді, коли вони мають на увазі лише буквальне значення своїх мовних виразів, лише те, що вони говорять, тоді як непряма мова мовленнєвого впливу передбачає використання співрозмовниками мовних висловів, які передають зміст повідомлення імпліцитно, вони повідомляють не тільки те, що говорять, а й щось більше. Пряма форма мовленнєвого впливу на відміну від непрямой є відкритою, точною, послідовною, логічною й узгоджується із такими критеріями, як щирість, відвертість, доброзичливість, справедливість й істинність. Отже, для учасників дискусії сприйняття необхідної інформації під час використання подібної мовленнєвої форми не зумовлює ніяких особливих мовних, психологічних, змістових чи пізнавально-комунікативних труднощів; їм не доводиться вгадувати те, що мав на увазі опонент, і думати, чи правильно вони його зрозуміли, тоді як непряма форма мовленнєвого впливу – це таке використання оратором мовних висловів, коли він має на увазі не тільки те, що він говорить, а й щось більше. Непряма форма впливу забезпечується використанням у промові таких засобів виразності, як риторичні фігури. Риторична фігура (грец. – *ораторське мистецтво і образ, вид*) – фігура мовлення, близька до стилістичної фігури, що вказує на утилітарні інтереси ораторського мовлення, застосована для переконання аудиторії в істинності чи хибності певних думок. Запроваджена в античній риторичній, граматиці та поетиці, проголошена особливим мистецтвом красномовства, вона забезпечувала насамперед політичні, юридичні та інші практичні інтереси. Риторична фігура виконувала функції (окреслення, кларизму, незвичності, образності), суголосні з вимогами риторичного стилю та логіки. Тому, попри ясність висловлення, їм притаманні пафос, інтелектуальна пристрасність, яку використовували риторичні й поети для вираження своїх думок [8, с. 329].

У риторичних фігурах об'єктом зміни є речення або більша одиниця промови, суть яких полягає у виборі потрібного учасникам дискусії порядку слів у реченнях. Таке синтаксичне перетворення реалізується через такі риторичні фігури, як фігури скорочення, фігури додавання, фігури збільшення, фігури розташування.

До фігур скорочення відносять апосіонезу³, асиндетон⁴, еліпсис⁵ тощо. Одним із яскравих прикладів апосіонезу є діалог між д'Артаньяном і герцогом Бекінгемом, у якому мушкетер засвідчує

³ Аполіонеза (грец. умовчання) – стилістична фігура, близька до умовчання, яка розкривається в недовомовленості висловлення, ніби обірваного зненацька, тому не завжди легко з'ясувати, якою мала би бути повністю сформульована думка. Часто спостерігається на побутовому рівні. У художній літературі може відтворювати схвильований стан того чи того персонажа. Іноді апосіонеза є особливим прийомом імпресіоністичного стилю. [7, с. 87].

⁴ Асиндетон (грец. безсполучниковість) – будова переважно поетичного мовлення, з якого усунути сполучники задля експресивного увиразнення та стислості висловлення на зразок телеграфного стилю [7, с. 101].

⁵ Еліпсис (грец. брак, нестача) – стилістична фігура, яка засвідчує опущення певного члена речення чи словосполучення, що легко відновлюється за змістом; найпоширеніша в побутовому мовленні. Вживається задля динамічності, стислості, експресивності вираження думки, розкриття напруженої дії, відрізняючись від

свою відданість королю та королеві і не погоджується на пропозицію герцога взяти що-небудь у подарунок:

Я служу королю та королеві Франції й перебуваю в роті пана Дезессара, котрий так само, як і його свояк пан де Тревіль, безмежно відданий їх величностям. Більше того, можливо, я б ніколи й не погодився на все це, коли б не бажання зробити послугу одній особі, що дорога мені так само, як вам дорога королева.

– Так, – сказав герцог усміхаючись, – я, здається, знаю цю особу, це...

– Мілорде, я не назвав її імені, – урвав юнак.

Ваша правда, – відповів герцог. – Тож саме цій особі я й маю бути вдячним за вашу самовідданість? [6, с. 246].

Прикладом асиндетона є діалог Ришельє і його вірнопідданого, у якому кардинал хотів перешкодити зустрічі королеви й герцога Бекінгема: *Жодного слова про те, що сталося; хай королева вірить, що вона в цілковитій безпеці; хай думає, що нам не відома її таємниця; хай вважає, що ми заклопотані розкриттям якоїсь змови* [6, с. 145].

Фігури додавання поділяють на анафору⁶, епіфору⁷, хіазм⁸, гомеотелевтон тощо.

Приклад анафори. У романі Франсуа Рабле «Гаргантюа і Пантагрюель» у розділі «Застілля з речами на честь декреталій» автор так описує ідеал широго християнина: *О, тоді (провадив Здоровега) не буде більше граду, морозу, інею, бурі! О, тоді прийде щедрота всіх благ земних! О, тоді в усьому всесвіті запанує вічний, міцний мир: ущухнуть війни, шарпанина, здирищина, харцизмство, душогубство, убивати можна лише єретиків та клятих баламутів. О, тоді для всього роду людського запанують відрада, всерадість, усолода, млюсть, розваги, втіхи, блаженство! О велике віровчення, безцінна наука, божественні управи, увічніні в дивовижних розділах безсмертних цих Декреталій! Хто з вас, читаючи хоча б півканона або ж одну-єдину сентенцію пресвятих Декреталій, не відчував у собі, якщо тільки він не єретик, запаленого посвітача божественної любові і свіччуття до ближнього, нездоланної нехоті до мирської марноти, захвату душі, піднесеної аж до третього неба, і цілковитого задоволю від бажань!* [10, с. 474–475].

Прикладом епіфори слугує міркування Гаргантюа, де він розкриває суть лицарського державця, якого *...ми повинні сліпо слухатися, власкавлювати і шанувати, бо він свавільний, суворий, шорсткий, жорстокий, твердий, непохитний. Йому годі щось довести, нав'язати, утовкмачити. Він не слухає, та й край. Навіть звірів він навчає мистецтв, у яких їм природа відмовила. Робить поетами круків, папуг, шпаків, а поетесами – сойок і сорок, учить їх промовляти, говорити і співати людською мовою. І все це ради черева!*

Одомашиноє і приручає орлів, кречетів, соколів, рарогів, сапсанів, шулік, кань, кібців, птахів для ловів, вільних, хижих, диких, і як навіть одпустить їх політати на волі в небі і держить їх там так довго, як побажає, і так високо, як заманеться, і вони, по його уподобі, ширяють, кружляють і шугають, а відтак він раптово опускає їх з піднебесся на землю. І все це ради черева!

апосіонези (обірвані фрази), фігури умовчання. Поширюється мовленнєвий еліпсис, виражений у контекстуально чи ситуативно неповних реченнях (М. Коцюбинський: *І рад би щось зробити, та нема де*), при нульовій зв'язці (він поет), односкладних реченнях (Що посієш, те й пожнеш – опущено займенник ти), конструкціях з однорідними членами речення (Юлій Цезар: «Прийшов, побачив, переміг»). Еліпсис зумовлений потребою економії мовних зусиль (вихідний день – вихідний), прагненням передати динаміку ситуації чи емоційне збудження, розгубленість мовця, бажанням уникнути повторення слова, експресивністю мовлення, застосуванням евфемізмів, безособових речень [7, с. 327].

⁶ Анафора (грец. піднесення) – єдинопочаток, риторична фігура, вживана, на відміну від епіфори, на початку віршованих рядків у вигляді звукового, лексичного повтору чи повторення синтаксичних, строфічних структур упродовж усього твору або його частини завдяки чому збільшується семантичний обсяг мовних одиниць, увиразнюється експресивний колорит твору. Як стилістичний прийом градації, оснований на звуковій організації мовлення. [7, с. 66].

⁷ Епіфора (грец. повторення) – стилістична фігура, протилежна анафорі, повторення однакових слів, звукосполучень, словосполучень наприкінці версів, строф у великих поетичних творах. Епіфора вживається задля увиразнення художнього мовлення та структурування нового мікрообразу «по вертикалі» [7, с. 343].

⁸ Хіазм (грец. хрестоподібне розташування у вигляді грецької літери Х) – в античній риторичній комутація, приписувана Сократові, яку застосовували прихильники азіанізму та бароко. У сучасному літературознавстві вважається різновидом антиметаболи, стилістичною фігурою зворотного синтаксичного паралелізму, в якому другій половині фрази властивий зворотний порядок слів. Вживається задля увиразнення мовлення [8, с. 557].

Слони, леви, носорожці, ведмеді, коні, собаки у нього танцюють, вальсують, вольтижують, б'ються, плавають, ховаються, приносять йому, що накаже, і беруть, що накаже. І все це ради черева!

Рибу, як морську, так і прісноводну, китів і підводних чудовиськ він піднімає з дна моря, вовківвикурює з лісу, ведмедів зі скель, лисів з нір, гадів з-під землі. І все це ради черева!

Коротше, він невситимий і в гніві своєму пожирає всіх, і людей, і тварин: саме така доля спіткала васконів, коли під час серторіанських війн їх обложив Квит Метелл, сагунтинців, коли їх обложив Ганнібал, жидів, коли їх обложив римляни, і ще шістсот інших племен. І все це ради черева! [10, с. 486–487].

Прикладом хіазму є звернення Сенеки до Луцілія, щоб переконати його в тому, кого треба наслідувати і з ким треба приятелювати: *Заглиблюйся, наскільки можливо, в себе самого. Приятелюй лише з тими, які можуть зробити тебе кращим. Вигода тут обопільна: люди, навчаючи, вчаться...» і продовжує, цитуючи Демокрита, «великим є для мене, – мовив Демокрит, – одна людина – це як весь народ, а весь народ – як одна людина [11, с. 50]*

Фігури розташування – це риторичні фігури, суть яких полягає в незвичайному розташуванні елементів промови: до них належать риторичне запитання, інверсія, паратеаза, парцеляція тощо.

Приклад риторичного запитання. д'Артаньян так передає стан душі закоханого Портоса: *Але за всім тим д'Артаньян помітив також, що ніхто не відповідав на залицання Портоса. Все це були лише химери й ілюзії. Та хіба для справжнього кохання й для справжніх ревнощів існує інша дійсність, крім ілюзій й химер? [6, с. 296].*

Вищезазначені приклади мовного впливу та відібрані стилістичні фігури повною мірою доводять, що їхнє використання під час дискусії сприяє логічному, чіткому і всебічному розкриттю предмета обговорення, слугують доведенню запропонованої тези, утримуючи й концентруючи увагу опонента на аргументації. Отже, за допомогою аргументації один із співрозмовників відкрито здійснює вплив на свідомість свого опонента, спонукаючи його до зміни своїх поглядів і переконань.

Список використаної літератури

1. Аристотель. Полн. собр. соч. Т. 3./ Аристотель; пер. с древнегреческого. – М. : Мысль, 1983. – 812 с.
2. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич – Львів, 1990. – 232 с.
3. Баранов А. Н. Лингвистическая теория аргументации (когнитивный подход) : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02 .01– рус. язык; 10.02.19 – теория языка / А. Н. Баранов. – М., 1990. – 48 с.
4. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации / А. Л. Белова. – К. : ИИА «Астрей», 1997. – 311 с.
5. Брутян Г. А. Философские проблемы аргументации / Г. А. Брутян, И. С. Нарский. – Ереван : Изд-во АН Армянской ССР, 1986. – 474 с.
6. Дюма А. Три мушкетеры : роман / пер. з фр. та прим. Р. Терещенка. – К. : Дніпро, 1992. – 622 с.
7. Літературна енциклопедія : у двох томах. Т. 1 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 608 с.
8. Літературна енциклопедія : у двох томах. Т. 2 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 624 с.
9. Поварнин С. К. О теории и практике спора / С. К. Поварнин. – М. : Просвещение, 1978. – 78 с.
10. Рабле Ф. Гаргантюа та Пантагрюель / Ф. Рабле; пер. зі старофран. та примітки А. Перепаді. – Х. : Фоліо, 2012. – 634 с.
11. Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія / пер. з латин. А. Содомора. – К. : Основи, 1995. – 603 с.
12. Томан Іржі. Мистецтво говорити : пер. з чес. / Томан Іржі. – К. : ПілітвидавУкраїни, 1989. – 293 с.

Янисив М. П., Ищук М. Н. Аргументация как основа формирования дискуссионной компетенции.

Аннотация

Статья посвящена проблеме аргументативного воздействия на сознание реципиента и языковых средств ее реализации во время дискуссии на литературные темы. Установлено, что единицами аргументированного воздействия во время дискуссии выступают: причинная аргументация, прямая и непрямая аргументация, а также стилистические фигуры, а именно: фигуры сокращения, фигуры добавления, фигуры увеличения, суть которых заключается в выборе участниками дискуссии необходимых языковых средств с целью убеждения своих оппонентов.

Ключевые слова: аргументация, стилистическая фигура, аргументы, языковые формы влияния.

Yanisiv M. P., Ishchuk M. M. Argumentation as a basis of debating competence formation.

Summary

The problem of argumentation and stylistic means of its expression in fiction is considered in this article. It was determined that units of argumentation, which carry out rational influence on conviction of the addressee during the discussion, is casual argumentation, direct argumentation and indirect argumentation. Such stylistic figures as: figures

of shortening, figures of addition, figures of increase, figures of placemen, the essence of which lies in the choice of word order in the sentence which is needed by a participant of the discussion, were suggested.

Stating of the problem. Conduction discussion at the senior level of training at Linguistic Higher Educational Establishment has to meet demands of European level of language knowledge, which envisages for eigniner cultural communication by means of formation and development of intercultural communicative competence, these envisages linguistic, socio-cultural and sociolinguistic competences.

Contradictions between the demands of the modern society, its social order, which is reflected in the foreign language program, on the one side, and on the other side – level of linguistic, psychological-pedagogical sciences development, organization and formation of discussion competence at the senior level of training at a Higher Educational Establishment causes deeper consideration of this question. Discussion is a mighty means of influence on person's convictions.

Topicality of the investigation is caused by increasing interest of communication theory to search of models and means of linguistic influence on people's convictions during discussion of complex socio-cultural problems.

Absence of the complete theory and effective means of influence on communicator's convictions during discussion determines our furtherin vestigation in this sphere.

Analysis of these investigations and publications.

Cognitive-communicative activity of a person, and thus its behavior, continues to attract attention of scientists who deal with this problem. Different model sand mechanisms of influence on a person, by means of which convictions are attained, are described in detail.

The purpose of the article is to determine and investigate form so far gumentation influence on communicator's convictions and stylistic means of their realization in fiction. The object of investigation is argumentation and its main forms. The subject of the investigation is stylistic means of reasoned influence on opponent's convictions. The material for investigation was: fiction texts, novels of F. Rabelais «Gargantua and Pantagruel» and of A. Dumas «The Three Musketeers» and also «Moralletters to Lucilius» by Lucius Annaeus Seneca.

Key words: *argumentation, speech influence, stylistic figure, arguments.*

Ясногурська Л. М.,
викладач кафедри іноземних мов
Рівненського державного гуманітарного університету
E-mail: luda-na@mail.ru

СЕМАНТИЧНЕ ПРОФІЛЮВАННЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ 'ЗРАДА': ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

У статті розглянуто семантико-когнітивні профілі концептосфери ЗРАДА у лінгвокультурологічному висвітленні, з'ясовано її провідні когнітивно-метафоричні моделі в текстах різної жанрової та стильової належності (зокрема із залученням корпусів українських текстів). Звернуто увагу на стійкі порівняння, розглянуто номінативні сполучення з огляду на наявну дистрибуцію імені стрижневого концепту, його синонімічні й антонімічні зв'язки.

Як впливає з наших спостережень, провідними напрямками метафоризації, які концептуалізують зраду, є антропоморфний, речоморфний (артефактний), акціональний та перцептивний. Мени поширеним є уявлення про зраду через зв'язок із рослинами і тваринами. Такий підхід дає змогу припустити, що концепт ЗРАДА є семантично амбівалентним, позаяк його можна вважати одночасно і соціооцінним, і емоційно-ціннісним поняттям, із яким пов'язані норми морально-етичної і соціальної поведінки соціуму.

Ключові слова: *зрада, семантичне профілювання, концептуалізація, речоморфний код, перцепція, акціональний профіль, флорометафора, зоометафора.*

У центрі уваги сучасних досліджень перебуває вербальний образ світу, сформований у свідомості носіїв певної мови, а культурологічна орієнтація стає провідним напрямом праць із когнітивної семантики. Зазначений підхід зумовлює необхідність вивчення концептів, які становлять сукупність колективних знань про внутрішній світ і ментальний лексикон людини.

Поява в науковому обігу терміна концепт (спочатку – в перекладах російською мовою робіт А. Вежбицької, Ч. Філлмора й ін.) вимагала його розмежування з терміном поняття. Згідно з поширеним поглядом, на відміну від понять, представлених у нашій свідомості набором істотних ознак, концепти не тільки мисляться, а й переживаються. Вони – предмет емоцій, симпатій і антипатій, зіткнень різних думок. У структуру концепту входять внутрішня форма слова, пов'язані з нею асоціації, оцінки. Концепти описують дійсність, але дійсність своєрідну – ментальну [13, с. 40–55].

Під концептосферою В. А. Маслова розуміє сукупність концептів, із яких, як з мозаїчного полотна, складається світогляд носія мови. У структурі концептосфери виокремлюється ядро